

Lille eller Lilje Herred.

Fra tidlig vikingetid - måske fra det 7.-8.de århundrede - udgjorde de fire sogne, Sengeløse, Høje Tåstrup, Torslunde og Ishøj, tilsammen ét herred, der formentlig for sin lidenheds skyld bar navnet Lille Herred.

Sædvanligvis ses det ellers, at herrederne har fået navn efter ældre, ærværdige by- eller stednavne som f. eks. Smørum, Sokkelund, Horns, Ringsted, Alsted, Løve og Ars herreder for at nævne nogle stykker, og så er det for øvrigt tilmed påfaldende, at intet herredsnavn findes knyttet til et torp-navn, altså har navn efter en by, der er opstået i 800 til 1100 tallet (Høje Tåstrup), men alene til stednavne, der anses for ældre end vikingetiden. Herrederne må således senest være opstået i vikingetiden, og dette skulle da også være tilfældet med Lille Herred.

Baggrunden for denne tidlige opdeling af landet i herreder skyldes nødvendigheden af at få forsvaret og krigsledingen organiseret effektivt, så høvdingen eller kongen kunne regne med et bestemt antal skibe med mandskab, når leding udbødes.

Det har været anselige ledingsflåder, der var tale om, man kunne regne med efter landets opdeling i herreder. Med blot en 5-6 skibe pr. herred fra de ca 200 herreder, datidens Danmark talte (Skåne, Halland og Blekinge medregnet), ja, så bliver det til 1000 - 1200 skibe, og sættes bemanningen til 40 - 70 vikinger, ^{pr skib} alt eftersom man havde heste med ombord eller ej, og krigshesten var den store overraskelse for englænderne, så undres man ikke mere over, at Svend Tveskæg og Knud den Store kunne erobre store dele af England.

Tør man yderligere gå ud fra, at hvert herred var nogenlunde lige stillet med de øvrige, for så vidt angår ydelse af skibe, ^{mandskab} våben og proviant, så har Lille Herred været pligtig at præstere noget tilsvarende, som det i udstrækning langt større Smørum Herred, og det siger da noget om, at vor egn også dengang har været folkerig og i økonomisk henseende godt ved magt.

Det tidligste jeg har fundet Lille Herred omtalt i overleverede skrifter, er i forbindelse med sakristanen

* Mikeliato-træke samlingen 6 række bind 6 side 378

Joahnes Bernardsens død den 7/2 1362. J.B. havde som sakristan haft ansvaret for Roskilde domkirkes hellige kar (Ø disk og alterkalk m-m.) samt forestået kirkens indkøb af oblater, altervin, alterlys og olie til kirkens lamper, endvidere har han skullet drage omsorg for messeklæder, alterduge m.m. Sakristanembedet var særdeles eftertragtet i de tider, og selvom J.B. måske ikke har været teolog, så omtales han dog som "canonicus" - gejstlig indviet - og har haft ret til at bære præstedragt. Om ham hedder det, at han ved sin død efterlod sig en ejendom i Høje Tåstrup sogn i Valby, beliggende i LILLE HERRED, og at den efter hans ønske skulle overdrages domkirken.

xx / Lille Herred nævnes igen 15. 7. 1392 i forbindelse med en Jacob Snak, som er ejer af gods i Ishøj sogn, Lille Herred.

I 1558 omtales Niels Henningsen som herredsfoged i Høje Tåstrup, Lille Herred, men det sker i forbindelse med den triste omtale af, at herredsfogeden er sat i fængsel af lensmanden Hans Barnekow, fordi han uden lensmandens vidende og vilje har løsladt et par karle, der havde overfaldet en tredje ved Roskilde kro, og som herredsfogeden ellers først havde anholdt og fængslet. Lensmanden blev dog senere forligt med herredsfogeden ved kongens retterting, men det kostede herredsfogeden 40 rdl - dengang svarende til værdien af en 6-7 køer.

Som tiden går, anses Lille Herred dog netop som for lille i administrativ henseende. Den 3. april 1577 ophører det med at eksistere som selvstændigt herred og lægges ind under Smørum Herred. Kong Frederik den II. den udsteder nævnte dato et åbent brev, hvori han giver Københavns slots kommandant Chresten Vind befaling til sammenslutningen af de to herreder samt til at udpege et tingsted "på et belejligt sted, hvortil bønderne i begge herreder skulle søge", og tingstedet skulle kaldes Smørum Herreds-ting. Det

xx / Historiske Afskrifter for København amt 1946 - 51 (side 52)

åbne brev motiverer udtrykkeligt sammenslutningen med Lille Herreds lidenhed, kun omfattende fire sogne. Det er imidlertid bemærkelsesværdigt, at Lille Herred stadig nævnes i officielle skrivelser længe efter at være underlagt Smørum Herred.

Som et curiosum kan oplyses, at Corfitds Ulfeldt efter dommen for landsforræderi ved skøde af 26. 12. 1661 ses at måtte afstå sin gård i Balderbrønde, Lille Herred til kongen.

Mindet om Lille Herred varede ved, og det gjorde sig atter gældende, da Høje Tåstrup provsti blev oprettet den 1. 12. 1976 pudsigt nok omfattende de samme oprindelige sogne som i sin tid Lille Herred, dog med et yderligere tillæg af Fløng og Reerslev sogne. Det måtte derfor være nærliggende at finde frem til et provstisegl, der havde relation til det gamle, nedlagte herred. Det lykkedes imidlertid ikke, selvom Rigsarkivet var meget behjælpeligt dermed. Det eneste seglmærke, der fandtes var ^{herredsfoged} Oluf Henningsens bomærke i et brev af 18. 9. 1503.

Det var jo ærgerligt, men heldigvis havde den sidste herredsprovst Erik Mikkelsen skrevet og stavet Lille Herred, som om herredet hed Lilje herred - om dette skyldes provstens forfængelighed eller datidens ustabile stavemåde, får være usagt, men det kunne vel tænkes, at han har været stolt af sin tittel som herredsprovst og ikke ville, det skulle forties på hans gravsten, hvor herredet har fået liljenavnet. Gravstenen findes opsat i koret i Høje Tåstrup kirke. Nu blev den sidste herredsprovst's ændring af herredets stavemåde imidlertid anledningen til, at en ansøgning blev indsendt til Kirkeministeriet, om at det nye provsti måtte få liljen - den franske lilje - som sit signet, og dette blev godkendt. Høje Tåstrup provstisegl har således - på en måde - rod helt tilbage til vikingetiden.

Edvard Nielsen